

AYÇİÇEĞİ YAĞINDAKİ FİYAT ARTIŞINA İLİŞKİN AÇIKLAMA

ESAM İstanbul Ekonomi Direktörlüğü

Yağlı tohumlu bitkiler denildiğinde ilk akla gelenler; soya fasulyesi, ayçiçeği, kolza, pamuk çığıdı, palm çekirdeği, yer fıstığı, susam ve hindistan cevizidir. Dünyada en güncel verilere baktığımızda yılda 610 milyon ton yağlı tohum üretilmektedir. Bu yağlı tohumların içerisinde yaklaşık 59 milyon tonu ay çekirdeğine aittir. Yani dünyadaki toplam yağlı tohum miktarının yaklaşık %10'u ay çekirdeğidir. 59 milyon ton ay çekirdeğinden 25 milyon ton ham yağ üretilmektedir. 59 milyon ton ay çekirdeği üreticisi ülkelere baktığımızda 17,5 milyon ton ile Ukrayna ilk sırada, 16 milyon ton ile Rusya ikinci sırada gelmektedir. Dolayısıyla dünya ay çekirdeği üretimin yaklaşık %60'ını bu iki ülke gerçekleştirmektedir. Aynı zamanda bu iki ülke dünyanın en büyük yağ ihracatçılarıdır. Türkiye ise 1.7 milyon ton ay çekirdeği üretimi ile dünyada 9. sırada yer almaktadır. Ülkemizde 1.7 milyon tonluk üretimin 800 tonu Trakya bölgemizde, 300 tonu Orta Karadeniz bölgemizde, 150 tonu Adana bölgemizde, 300 tonu İç Anadolu ve 100 tonu Marmara Bölgemizde üretilmektedir. 1.7 Milyon yağlı tohum bitkilerinden olan ay çekirdeğinden 700.000 ton yağ üretimi gerçekleştirmekteyiz. Kişi başı yağ tüketimimiz yıllık ortalama 15 kg'dır. Ülkemizin nüfusunu mülteci vatandaşlarımızla birlikte 85+5=90 milyon kabul edersek 1.350 milyon ton yağ'a ihtiyacımız vardır. Üretimimiz ise 700.000 ton civarındadır. Sadece kendi tüketimimiz için 650.000 ton yağ ithalatı yapmak durumundayız. Bunun yanı sıra kendi tüketimimiz için ham yağ ve yağlı tohum ithal etmekle birlikte yıllık 400.000 ton yağ ihracatı gerçekleştirmekteyiz. (İthal ettiğimiz çekirdek ya da ham yağı işleyip ihraç etmekteyiz.) Bu anlamda ülkemiz yıllarca çekirdek ve ham yağ ithal edip bunu işledikten sonra dünya piyasasına ihracat yapan en başarılı ülkelerden biridir. Bu noktada Türk müteşebbislerimizin başarısı yadsınamaz.

Fakat ülkemiz plansız tarımsal üretim ve etkin olmayan tarım politikaları sonucu birçok tarımsal üründe olduğu gibi ayçiçeği üretiminde de dışa bağımlı hale getirildi. Nitekim bu hususta Tarım Gıda ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsünün en son yayınladığı Ayçiçeği raporunda "Türkiye'de gerek hızlı nüfus artışı ve gerekse kişi başına artan tüketim sonucu bitkisel yağ tüketiminde sürekli bir artış gözlenmekte ve yağ üretimi, tüketimi karşılayamamaktadır. Bu nedenle giderek artan yağ açığını karşılamak için ithalat yoluna gidilmektedir." şeklinde bir sonuç cümlesine yer verilmiştir.

Dünyada uzun yıllar 700 USD olan ham yağ ton fiyatı Ocak-Şubat aylarında 1400 USD bugün ise 2500 USD seviyesine ulaşmıştır. 1 ton yağ $2500 \times 15 = 37.500$ TL'dir. Yani 1 litre ham yağın dünya piyasasında bugünkü değeri 37,5 TL'dir. Bunun yanında soframıza gelene kadar ham yağda yaşanan fire, ambalaj, navlun, lojistik gibi maliyetleri düşündüğümüzde yağ fiyatlarının tüm dünyada yükselmesi kaçınılmazdır. Ülkemizde son birkaç ayda döviz kurunun olağanüstü yükselmesi ve bunun karşısında TL'nin değer kaybetmesi nedeniyle ham yağ fiyatlarındaki artış bizleri diğer ülkelerden daha fazla etkilemektedir. Rusya-Ukrayna savaşı uzar ve buradaki çiftçilerin üretimi sekteye uğrarsa fiyatlar dünya piyasasında daha da artacaktır.

ESAM İstanbul Ekonomik Araştırmalar Direktörlüğü olarak Çözüm Önerimiz;

1. Çok ivedi olarak ayçiçeği üretiminde kendi kendimize yetecek ülkelerden biri olma noktasında kısa vade de üretim planlamamızı yapmalıyız. Milli tarım politikamızı özel de ayçiçeği olmak üzere tüm temel tarımsal üretim alanlarında ortaya koymalıyız. Dünyada yaşanan COVID-19 salgın süreci gösterdi ki gelecekte tarımda kendine yeten ülkeler en güçlü ülkeler olacaktır. Romanya bile 3 milyon ton ayçekirdeği üretirken ülkemizin bu rakamlara ulaşması kısa vade de hiç de zor olmayacaktır.
2. Çiftçi korunmalı ve ayçiçeği destek paketi genişletilerek hemen açıklanmalıdır.

3. Ayçiçeği yağında kendi kendine yeten ülke olma noktasına gelene kadar alternatif yağlar olan kanola, soya gibi yağlarla ikame yoluna gidilmelidir.
4. Sosyal medya aracılığıyla yapılan dezenformasyon sonucu panik havasına giren toplum doğru bilgilendirilmeli ve bireylerin yüklü yağ alımlarının önüne geçilmelidir.
5. Yine kısa vade de çözüm olacak, uluslararası diplomatik ve siyasi gücümüz etkin bir şekilde kullanılarak Rusya ve Ukrayna'dan siparişli Azak Denizi limanında bekleyen ithalatını yaptığımız yağ yüklü 15 geminin ülkemize gelmesi ivedilikle tesis edilmelidir.
6. ESAM İstanbul olarak önerdiğimiz "Her Köye 1 Veteriner Hekim,1 Ziraat Mühendisi" projesinin hayata geçmesi sağlanmalıdır.
7. Stratejik öneme sahip un, yağ, bakliyat gibi temel tarım ürünlerinin üretimi anayasal güvence altına alınmalı, ithalatı yasaklanmalı, maliyetler gerekçe gösterilerek dışa bağımlılık noktasında ortaya konulacak hiçbir politikaya izin verilmemelidir.